

ข้อเสนอแนะในการขับเคลื่อนแผนการศึกษาแห่งชาติ
ตามหลักการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมและอภิธานิยธรรม

Suggestions for National Education Plan Mobilization

According to the principles of Participatory Communication and Aparihaniyadham.

สุกานดา ปานเพชร
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Sukanda Panphet

Mahachulalongkomrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail : Sukprasertdw@gmail.com

(Received : August 28, 2024 ; Edit : October 11, 2024; accepted : October 11, 2024)

บทคัดย่อ

นับตั้งแต่แผนการศึกษาแห่งชาติฉบับแรกได้ประกาศใช้อย่างเป็นทางการมาจนถึงปัจจุบันนี้ นับเป็นเวลากว่า ๘๐ ปีแล้วที่ประเทศไทยมีความพยายามยกระดับคุณภาพการศึกษาให้ทัดเทียมกับนานาชาติ แต่ยังไม่สามารถบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ แม้จะมีการปรับปรุงแผนการศึกษาแห่งชาติให้สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมมาโดยตลอด บทความนี้จึงต้องการนำเสนอหลักการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม (Participatory Communication) และอภิธานิยธรรมเพื่อเป็นกรอบแนวคิดในการกำหนดข้อเสนอแนะในการขับเคลื่อนแผนการศึกษาแห่งชาติให้พัฒนาได้ต่อไป

คำสำคัญ : การขับเคลื่อน, สื่อสารแบบมีส่วนร่วม

Abstract

Since the first national education plan has been officially adopted to date. For more than 80 years, Thailand has been striving to improve the quality of education to international standards. But the goal was not achieved. Despite the improvement of the national education plan in line with economic and social conditions. This article discusses the principles of Participatory Communication and Aparihaniyadham to be a conceptual framework in which suggestions for the national education plan mobilization can be developed.

Keywords: Driving, Participatory communication

บทนำ

มนุษย์ไม่สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้โดยปราศจากการสื่อสารเพราะการสื่อสารเป็นเครื่องมือที่ช่วยสร้างความเข้าใจและสร้างความสามัคคีร่วมกัน ตลอดจนช่วยดำรงเผ่าพันธุ์ของมวลมนุษยชาติอริสโตเติลกล่าวว่า “การสื่อสารเป็นช่องทางให้มนุษย์บรรลุจุดหมายที่ต้องการได้” (นงนุช ศิริโรจน์, 2543) ขณะเดียวกันการสื่อสารยังเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนา หรือที่เรียกว่า การสื่อสารเพื่อการพัฒนา (Development Communication) ซึ่งมีหลายแนวทาง โดยในบทความนี้จะกล่าวถึง แนวคิดเรื่องการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม (Participatory Communication) ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการสื่อสารเพื่อการพัฒนา รวมทั้งนำหลักธรรมคำสอน

ทางพุทธศาสนา อปริหานิยธรรม๗ มาเป็นกรอบแนวคิดในการกำหนดข้อเสนอแนะในการขับเคลื่อนแผนการศึกษาแห่งชาติให้พัฒนาต่อไป

นับตั้งแต่สมัยปฏิวัติสยาม พ.ศ.๒๔๗๕ ที่ประเทศไทยได้ประกาศใช้แผนการศึกษาแห่งชาติเป็นครั้งแรก ประเทศไทยได้ตั้งเป้าหมายที่จะพัฒนาการศึกษาให้ทัดเทียมกับอารยประเทศมาแล้วตั้งแต่ต้น โดยคณะราษฎรมีความเห็นว่า ประชาชนจะต้องได้รับการศึกษาอย่างเต็มที่และทั่วถึงเพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจในระบอบประชาธิปไตย และเมื่อไรก็ตามที่ประชาชนมีการศึกษาดี ย่อมจะทำให้ประเทศชาติเจริญขึ้นด้วย ดังจะเห็นได้จากคำแถลงนโยบายของรัฐบาลพระยามโนปกรณนิติธาดาที่กล่าวว่า “...การจัดการศึกษาเพื่อจะให้พลเมืองได้มีการศึกษาโดยแพร่หลาย ก็จะต้องอนุโลมตามระเบียบการปกครองที่ให้เข้าลักษณะเกี่ยวกับแผนเศรษฐกิจแห่งชาติ หลักสูตรของโรงเรียนและมหาวิทยาลัยจะต้องขยายให้สูงขึ้นเท่าเทียมอารยประเทศ ในการนี้ จะต้องเทียบหลักสูตรของนานาประเทศ หลักสูตรใดสูงถือตามหลักสูตรนั้น” แต่อย่างไรก็ตาม การขับเคลื่อนแผนการศึกษาแห่งชาติฉบับแรกยังมีอุปสรรคจากสภาพการณ์ของประเทศและปัญหาเศรษฐกิจที่เป็นข้อจำกัดใหญ่ จนภายหลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ (พ.ศ.๒๔๘๔-๒๔๘๘) ประเทศไทย ได้รับแนวคิดด้านการศึกษาแบบตะวันตกและมีการพัฒนาปรับปรุงแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๔๗๙ และแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๔๙๔

จนมาถึง แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๓ นายสฤษดิ์ ธนะรัชต์ นายกรัฐมนตรี ได้ปรับปรุงจากแผนการศึกษาแห่งชาติฉบับเดิม และยังได้ประกาศใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑ (พ.ศ. ๒๕๐๔-๒๕๐๙) เป็นครั้งแรก ทำให้การพัฒนาการศึกษาเริ่มมีเป้าหมายเพื่อเป็นกลไกในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมมากขึ้น แต่อย่างไรก็ตาม ในช่วงเวลาดังกล่าวยังถือเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางการศึกษาที่ยังมีปัญหาและอุปสรรคอยู่มาก

ต่อมาในแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๑๒ ได้มีการแก้ไขแผนการศึกษาดังเดิมในข้อที่ ๒๓. เพื่อเปิดโอกาสให้ภาคเอกชนได้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษามากขึ้น โดยเรียกว่าเป็นการ “แบ่งแรง” ต่อมาในแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๒๐ ได้เปลี่ยนแปลงระบบการประถมศึกษาครั้งใหญ่ รวมถึงให้ความสำคัญต่อการจัดการศึกษานอกโรงเรียนเป็นพิเศษ ส่วนในแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๓๕ เน้นปรับปรุงตามสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว จนมาถึงแผนการศึกษา พ.ศ. (๒๕๔๕-๒๕๕๙) ที่เน้นการมีแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจน โดยเฉพาะประเด็นการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการบริหารและการจัดการศึกษา (ศักดิ์ชัย ภูเจริญ,2561)

ปัจจุบัน การศึกษาของประเทศไทยกำลังอยู่ในช่วงแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๗๙ ที่ยึดโยงตามกรอบยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๗๙) ที่มีมติพจน์ว่า ประเทศไทยจะต้องมี “ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน” รวมถึงมีเป้าหมายที่สำคัญคือ ต้องการให้ประเทศไทยก้าวข้ามกับดักรายได้ปานกลาง (Middle Income Trap) ได้สำเร็จ(สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา,2561) ซึ่งนับมาจนถึงวันนี้ นับเป็นเวลามากกว่า ๘๕ ปีแล้ว ที่ประเทศไทยยังคงมีระดับคุณภาพด้านการจัดการศึกษาในระดับต่ำ(สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ,2561) โดยเฉพาะเมื่อเทียบกับประเทศที่มีมาตรฐานด้านการจัดการศึกษาระดับแนวหน้า เช่น ประเทศจีน ฟินแลนด์ และสิงคโปร์ ที่ต่างเคยประสบปัญหาทางเศรษฐกิจและความยากจน ภัยคุกคาม และการสูญเสียอิสรภาพอย่างร้ายแรงแต่ทั้ง ๓ ประเทศยังสามารถพลิกฟื้นคุณภาพการศึกษาโดยใช้เวลาอยู่ที่ประมาณ ๕๐ ปีเท่านั้น(ประชาชาติธุรกิจ,2561) ดังนั้นจึงเป็นที่มาสำคัญที่บทความนี้จะนำเสนอแนวคิดการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมและอปริหานิยธรรม เพื่อเป็นข้อเสนอแนะด้านกระบวนการพัฒนาและขับเคลื่อนแผนการศึกษาแห่งชาติของประเทศไทยได้ ดังต่อไปนี้

สรุป มนุษย์ไม่สามารถดำรงชีวิตได้โดยปราศจากการสื่อสาร ซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างความเข้าใจ ความสามานสามัคคี และการพัฒนามนุษยชาติ การสื่อสารเพื่อการพัฒนา (Development Communication) เป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาสังคมและการศึกษา โดยเฉพาะการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม (Participatory Communication) ที่เน้นความร่วมมือของทุกฝ่ายในการพัฒนาการศึกษา นับตั้งแต่สมัยปฏิวัติสยาม พ.ศ. 2475 ที่ประเทศไทยเริ่มใช้แผนการศึกษาแห่งชาติครั้งแรก มีการพยายามพัฒนาการศึกษาให้เทียบเท่าอารยประเทศ แต่ยังคงมีอุปสรรคจากภาวะเศรษฐกิจและสังคม อย่างไรก็ตาม การพัฒนาแผนการศึกษาแห่งชาติยังคงดำเนินต่อเนื่อง โดยมีการปรับปรุงและพัฒนาให้สอดคล้องกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะในแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 ที่ยึดตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี โดยมีเป้าหมายหลักเพื่อให้ประเทศไทยก้าวข้ามกับดักรายได้ปานกลาง แม้ว่าข้างหน้าจะผ่านมามากกว่า 85 ปี แต่คุณภาพการศึกษาของไทยยังคงต่ำเมื่อเทียบกับประเทศที่มีมาตรฐานสูง เช่น จีน ฟินแลนด์ และสิงคโปร์ บทความนี้เสนอแนวคิดการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมและหลักธรรมาภิบาลเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาและขับเคลื่อนแผนการศึกษาแห่งชาติให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

แนวคิดเรื่องการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม (Participatory Communication)

การสื่อสารแบบมีส่วนร่วม (Participatory Communication) มีจุดเริ่มต้นเมื่อประธานาธิบดีทรูแมน (Harry S. Truman) ได้กล่าวถึงการลงทุนด้านทรัพยากรมนุษย์เพื่อหวังให้เกิดการช่วยเหลือกลุ่มประเทศโลกที่ 3 แต่ความพยายามยังคงล้มเหลวเพราะขาดความร่วมมือด้วยสาเหตุเรื่องผลประโยชน์จากการพัฒนา ต่อมาในปี ค.ศ. 1990 คำว่า “การมีส่วนร่วม” เริ่มมีบทบาทต่อแนวคิดการพัฒนา และในภายหลัง การมีส่วนร่วม ได้กลายเป็นแนวคิดสำคัญของการสื่อสารเพื่อการพัฒนา (Development Communication) มาจนถึงปัจจุบันนี้ Mefalopulos(2003)

(กล่าวถึงจุดเริ่มต้นของแนวคิดเรื่องการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมว่า เกิดขึ้นจากแนวคิดการสื่อสารเพื่อการพัฒนา (Development Communication) ที่มีพัฒนาการจากทฤษฎีและภาคปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกันอย่างไรก็ตาม โดยนับตั้งแต่จุดเริ่มต้นของยุคพัฒนาอุตสาหกรรมที่นำการสื่อสารเพื่อพัฒนามาเป็นเครื่องมือเชิงกลยุทธ์ในการจูงใจให้เกิดการสนับสนุนโครงการมากยิ่งขึ้น (Thomas Tufte, 2009)

ด้านลักษณะสำคัญของการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม Jacobson L. White (Servaes, 1996) กล่าวว่า การสื่อสารแบบมีส่วนร่วม (Participatory Communication) มีแนวคิดและสาระสำคัญดังปรากฏในการประชุมขององค์การยูเนสโก ณ กรุงเบลเกรด ประเทศยูโกสลาเวีย ปี ค.ศ. 1977 ดังนี้

1. การเข้าถึงสื่อ (Access) หมายถึง สิทธิในการเข้าถึงสื่อ สิทธิในการเลือกรับ หรือมีส่วนร่วมในการเข้าไปจัดทำรายการที่เป็นประโยชน์แก่ตนเองและชุมชน รวมถึงสิทธิในการแสดงความคิดเห็นต่อรายการต่างๆ ผ่านสื่ออีกด้วย

2. การมีส่วนร่วม (Participation) หมายถึง ประชาชนได้รับโอกาสในการมีส่วนร่วมในระบบการสื่อสารได้ในทุกระดับ ทุกขั้นตอนทั้งในกระบวนการผลิตรายการ การบริหารจัดการ และการวางแผนการสื่อสารต่างๆ

3. การจัดการด้วยตนเอง (Self-Management) หมายถึง ประชาชนมีอำนาจ สิทธิ หรือมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ในการคิด ในการกำหนดนโยบาย ในการวางแผนในการสื่อสารได้ เป็นต้น สำหรับการจัดการด้วยตนเองเป็นการมีส่วนร่วมที่สำคัญ แต่ยูเนสโกยอมรับว่า ในแง่การปฏิบัติ การเข้าถึงสื่อและการมีส่วนร่วมในการสื่อสารมีความเป็นไปได้มากและสามารถทำได้สะดวกกว่า

อย่างไรก็ตาม การสื่อสารแบบมีส่วนร่วม กล่าวได้ว่าเป็นวิวัฒนาการด้านการสื่อสารที่มีความแตกต่างจากแบบจำลองการสื่อสารเพื่อการพัฒนาประเภทอื่นๆ โดยเฉพาะเมื่อเปรียบเทียบกับบทบาทของการสื่อสารเพื่อการพัฒนาในยุคแรก

Berrigan(กาญจนา แก้วเทพ,2543) ได้วิเคราะห์บทบาทของการสื่อสารเพื่อการพัฒนาในยุคแรก ว่ามีข้อสังเกตดังต่อไปนี้

1. ข่าวสารจะมาจากส่วนกลางไปสู่บริเวณรอบนอก และมักจะไม่มีช่องทางที่จะให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นป้อนกลับมา (Feedback)
2. ทิศทางการไหลของข่าวสารจะเป็นแบบทางเดียว (One-way Communication)ซึ่งจะเป็นลักษณะของการแจ้งให้ทราบ
3. การสร้างเนื้อหาข่าวสารจะไม่ให้ความสำคัญต่อรูปแบบวิถีชีวิต กล่าวคือ มักจะไม่ค่อยมีการคำนึงถึงความเชื่อ วิถีชีวิต และทัศนคติของกลุ่มผู้รับสาร
4. การสร้างข่าวสารมักจะถูกกำหนดจากคนกลุ่มเล็กๆ ฝ่ายเดียว โดยไม่ได้มีการสำรวจความต้องการว่า ผู้รับสารต้องการข่าวสารลักษณะใด จึงไม่ตอบสนองความต้องการของประชาชนได้
5. เป็นการสื่อสารกระแสหลักที่จะเน้นการแจ้งข่าวสาร หรือเป็นการอบรม โดยที่ฝ่ายผู้ส่งสารมักคิดว่า “ตนเองเป็นผู้รู้ทั้งหมด” ขณะที่ผู้รับสารเป็นแต่เพียงผู้รับฟังและปฏิบัติตาม โอกาสแลกเปลี่ยนความรู้ข่าวสาร และทัศนะเป็นไปได้ยาก

จากการวิเคราะห์ของ Berrigan จะเห็นว่า บทบาทของการสื่อสารเพื่อการพัฒนาในยุคแรกๆ มีลักษณะเช่นเดียวกับการสื่อสารในระบอบราชการของประเทศไทย กล่าวคือ ผู้ปฏิบัติงานคือผู้รับสารในรูปแบบคำสั่งและรายงานผลสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดจากผู้ที่ไม่ได้ปฏิบัติงานโดยตรง ทำให้มุมมองต่อการแก้ปัญหาและอุปสรรคอาจแตกต่างกัน ขณะที่ช่องทางการสื่อสารที่เปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติงานได้แสดงความคิดเห็นอย่างสร้างสรรค์และเสรียังมีอยู่จำกัด

นอกจากนี้ Tufte and Mefaloputlos ยังได้ทำตารางเปรียบเทียบความแตกต่างของวิธีการสื่อสารในแต่ละแบบจำลองไว้ ดังต่อไปนี้

ตารางเปรียบเทียบความแตกต่างของวิธีการสื่อสารแต่ละแบบจำลอง Tufte and Mefaloputlos(Thomus,2099)

การสื่อสารเพื่อการพัฒนา	การแพร่กระจายข่าวสาร (การสื่อสารทางเดียว)	การสื่อสารเพื่อทักษะชีวิต	การสื่อสารแบบมีส่วนร่วม
นิยามปัญหา	ขาดข้อมูลข่าวสาร	ขาดข้อมูลข่าวสารและทักษะ	ขาดการมีส่วนร่วมระหว่างผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง
มุมมองด้านวัฒนธรรม	วัฒนธรรมเป็นอุปสรรคของการพัฒนา	วัฒนธรรมเป็นศูนย์รวมของการพัฒนา	วัฒนธรรมคือวิถีชีวิต
มุมมองด้านกลไกที่สามารถสร้างการเปลี่ยนแปลง	ปัจจัยภายนอกเป็นกลไกการเปลี่ยนแปลง	ปัจจัยภายนอก ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับชุมชนเป็นกลไกการเปลี่ยนแปลง	ทั้งปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกร่วมกันเป็นกลไกการเปลี่ยนแปลง
มุมมองเกี่ยวกับการศึกษา	การสอน	ทักษะชีวิต การเรียนรู้	การเรียนรู้อย่างอิสระ

มุมมองเกี่ยวกับ กลุ่มเป้าหมายของการ สื่อสาร	กลุ่มเป้าหมายคือผู้รอรับ ข่าวสาร (Passive)	กลุ่มเป้าหมายคือผู้ที่ สามารถตอบโต้การ สื่อสารได้อย่างอิสระ (Active)	กลุ่มเป้าหมายคือผู้ที่ สามารถตอบโต้การ สื่อสารได้ (Active) และ เป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง (Stakeholders)
ประเด็นสำคัญในการ สื่อสาร	สารเพื่อโน้มน้าวใจ	สารและประสบการณ์	ประเด็นปัญหาและ ประเด็นการต่อสู้ต่างๆ ในสังคม ข้อถกเถียง อภิปรายต่างๆ
ความเปลี่ยนแปลงที่ ต้องการให้เกิดขึ้น	พฤติกรรมของบุคคล	พฤติกรรมของบุคคล บรรทัดฐานทางสังคม การเรียนรู้เชิง ประสบการณ์	พฤติกรรมของบุคคล และสังคม บรรทัดฐาน ทางสังคม ความสัมพันธ์ อำนาจ
ผลลัพธ์ที่คาดหวัง	การเปลี่ยนแปลง พฤติกรรมของบุคคล ผล ในเชิงปริมาณ	การเปลี่ยนแปลง พฤติกรรมของบุคคล การเพิ่มทักษะ	การมีส่วนร่วมของ กระบวนการทาง การเมืองและสังคม การ เปลี่ยนแปลงอย่างยั่งยืน กิจกรรมการมีส่วนร่วม
ระยะเวลาของกิจกรรม	ระยะสั้น ระยะกลาง	ระยะสั้น ระยะกลาง	ระยะกลาง ระยะยาว

จากตารางดังกล่าว สรุปได้ว่า แนวคิดเรื่องการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม เป็นลักษณะของกระบวนการสื่อสารระยะยาวที่ต้องการพัฒนาและสร้างความเปลี่ยนแปลงในทุกระดับอย่างยั่งยืน โดยอาศัยการสื่อสารที่เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วน (Stakeholders) ได้ร่วมกันแสดงความคิดเห็น ได้แลกเปลี่ยนแนวทางการแก้ปัญหาในประเด็นต่างๆ รวมถึงให้ความสำคัญต่อบริบททางด้านวัฒนธรรมและวิถีชีวิตในฐานองค์ประกอบพื้นฐานที่สำคัญสำหรับการสื่อสารที่ต้องคำนึงถึงอย่างแท้จริง

อภิธานิยธรรม ๗

หลักอภิธานิยธรรม ๗ เป็นหลักธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงแก่เจ้าแห่งแคว้นวัชชี ที่ปกครองโดยระบบสาธารณรัฐ บ้างเรียกธรรมอันไม่เป็นที่ตั้งแห่งความเสื่อม เป็นไปเพื่อความเจริญฝ่ายเดียว สำหรับหมู่ชนหรือเพื่อการบริหารบ้านเมือง(พระครูปัญญาสุธรรมนิเทศ,2561)

เสมอ อัครมันตา(เสนอ อัครมันตา,2557) กล่าวถึงหลักอภิธานิยธรรม ๗ ไว้ดังต่อไปนี้

๑. หมั่นประชุมเนืองนิตย์

การประชุมอย่างสม่ำเสมอเป็นการทำงานเพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน และเพื่อสร้างความเข้าใจที่ดีต่อกันของคนในสังคมที่มีความเจริญ ไม่เกิดความเสื่อมในทุกกรณี การประชุมจึงเป็นกลไกที่ช่วยทำให้เกิดการพัฒนาศักยภาพงานและศักยภาพของคนโดยในการประชุมนั้นต้องรับฟังความคิดเห็นของบุคคลที่มีความเห็นแตกต่างด้วย

๒. พร้อมเพรียงกันประชุม พร้อมเพรียงกันเลิกประชุม

ความพร้อมเพรียงกันในการเข้าประชุมและพร้อมเพรียงกันเลิกประชุมเป็น เป็นการแสดงออกถึงเอกภาพของหมู่คณะและความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และยังแสดงออกถึงความพร้อมในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาด้วยความร่วมมือร่วมใจกัน

๓. ไม่ตั้งกฎระเบียบ ที่ขัดต่อกฎระเบียบเดิม

กฎระเบียบต่างๆ ที่วางไว้ ไม่ควรออกกฎใหม่ที่ทำให้เกิดความขัดแย้ง เช่นเดียวกับกฎหมายที่วางไว้หากมีการปรับแก้ตามความพึงพอใจ จะถูกแก้ไขไม่สิ้นสุด ก็จะทำให้ผู้ปฏิบัติตามกฎเกิดความสับสน ดังนั้นจึงควรยึดกฎที่เป็นแนวทางสำคัญและพึงรักษาปฏิบัติตาม

๔. เคารพนับถือผู้บังคับบัญชา

ในการดำเนินงานต่างๆ ทุกองค์กร ย่อมต้องให้ความเคารพนับถือและให้เกียรติระหว่างกัน โดยเฉพาะการให้เกียรติและให้ความเคารพต่อผู้บังคับบัญชาซึ่งมีฐานะและบทบาทเป็นผู้นำ ถ้าหากผู้นำไม่ได้รับความเคารพหรือให้เกียรติต่อการตัดสินใจย่อมทำให้การดำเนินงานไม่ก้าวหน้า ไม่สามารถบังคับบัญชาให้ผู้อื่นดำเนินงานให้ลุล่วงได้

๕. ให้ความเคารพต่อสตรีเพศ

การให้ความเคารพต่อสตรีเพศเป็นเรื่องสำคัญ ในการทำงานร่วมกัน ผู้ที่มีอำนาจหรือเพื่อนร่วมงานชายที่แข็งแกร่งกว่าไม่ควรข่มเหงล่วงเกินสตรี แต่ควรให้ความคุ้มครองปกป้องสตรี รวมถึงมีกฎหมายเพื่อพิทักษ์รักษาและส่งเสริมสตรีในทุกรูปแบบ เพื่อป้องกันการกดขี่ข่มเหงและเสียงนินทาที่จะมีแต่จะนำพาความไม่สงบมาสู่องค์กร

๖. ให้ความเคารพต่อสถานที่

การให้ความเคารพต่อสถานที่ที่เป็นพฤติกรรมที่ดั่งงามของคนไทย ซึ่งเป็นการแสดงออกถึงการให้เกียรติต่อเจ้าของสถานที่และผู้ที่อยู่อาศัยในสถานที่นั้นๆ ร่วมกัน ทั้งนี้เพื่อช่วยลดปัญหาความขัดแย้งที่อาจจะเกิดขึ้นจากการใช้สถานที่ และปัญหาเรื่องธรรมเนียมปฏิบัติต่อการใช้สถานที่ต่างๆ อีกด้วย

๗. ให้ความสำคัญเอาใจใส่ต่อผู้มาเยือน

บุคคลที่สำคัญควรได้รับการดูแลเอาใจใส่ รวมถึงได้รับการต้อนรับที่สร้างความประทับใจ อีกนัยหนึ่งบุคคลที่มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) ควรได้รับความสำคัญในฐานะผู้ที่มีบทบาทต่อการดำเนินงานต่างๆ ให้ประสบความสำเร็จ จึงควรได้รับเกียรติ ได้รับโอกาสในการแสดงความคิดเห็นอยู่เสมอ

จากแนวทางดังกล่าว สามารถพิจารณาความสอดคล้องของหลักการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมและหลักอภิปรายนิยธรรม ๗ เพื่อสรุปเป็นหลักการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมตามหลักอภิปรายนิยธรรม ๗ ได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางแสดงความสอดคล้องของหลักการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมกับหลักอภิปรายนิยธรรม ๗		
หลักการมีส่วนร่วม	อภิปรายนิยธรรม ๗	หลักการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม
ให้ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง (Stakeholders)	๑. ประชุมเบื้องต้น ๒. พร้อมเพรียงประชุม พร้อมเพรียงเลิกประชุม	ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง (Stakeholders) มีโอกาสแสดงความคิดเห็น ได้ตอบและมีบทบาทสร้างความเปลี่ยนแปลงได้
ให้ความสำคัญต่อวัฒนธรรมวิถีชีวิต ทศนคติของกลุ่มเป้าหมายเป็นสำคัญ	๓. ไม่ตั้งกฎระเบียบที่ขัดต่อกฎระเบียบเดิม	การสื่อสารโต้ตอบได้จากหลายทิศทาง ไม่ใช่ลักษณะของการสั่งการจากส่วนกลางเพียงอย่างเดียว
ให้ความสำคัญต่อปัจจัย	๔. เคารพนับถือผู้บังคับบัญชา	ให้ความสำคัญต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

ภายนอกและปัจจัยภายในเพื่อ ร่วมเป็นกลไกในการขับเคลื่อน และสร้างความเปลี่ยนแปลง	๕. ให้ความสำคัญต่อสตรีเพศ	ทุกภาคส่วน ทุกระดับ ทุกประเภท เพื่อให้ทุกฝ่ายมีโอกาสได้แสดง บทบาทอย่างเต็มศักยภาพในการ ดำเนินงานต่างๆ
	๖. ให้ความสำคัญต่อสถานที่	
	๗. ให้ความสำคัญดูแลเอาใจใส่ต่อผู้ มาเยือน	

จากตารางข้างต้น สามารถอธิบายแนวทางการบูรณาการหลักการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมและอธิปไตยธรรม ๗ เพื่อเป็นข้อเสนอแนะในการขับเคลื่อนแผนการศึกษาแห่งชาติได้ ดังต่อไปนี้

๑. การสร้างการมีส่วนร่วมต้องให้ความสำคัญและให้การสนับสนุนต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) จากทุกภาคส่วนและทุกระดับอย่างแท้จริง เพราะบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับทุกฝ่ายต่างมีฐานะเป็นกลไกในการขับเคลื่อนแผนการศึกษาแห่งชาติที่ต้องเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการปัญหาต่างๆ โดยตรง ดังนั้นจึงต้องใช้การสื่อสารเพื่อการสำรวจปัญหาและการศึกษาความต้องการที่แท้จริงจากผู้ปฏิบัติงานในแต่ละเขตพื้นที่ตลอดจนชุมชน เพื่อให้เกิดแนวทางการแก้ปัญหาที่ตอบโจทย์สำหรับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในบริบทแตกต่างกัน โดยเฉพาะต้องเปิดโอกาสด้านการสื่อสารสำหรับผู้ปฏิบัติงานทุกคนให้ได้มีช่องทางในการมีส่วนร่วมเสนอแนะแนวทางการแก้ปัญหาได้ตรงตามบทบาทหน้าที่ที่ตนเองรับผิดชอบ

๒. การสร้างช่องทางการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพเพื่อให้ทุกภาคส่วนได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็น โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ปฏิบัติงานที่มีส่วนในการขับเคลื่อนแผนการศึกษาแห่งชาติต้องได้มีสิทธิ์เข้าถึงโอกาสในการนำเสนอความคิดเห็นตลอดจนประเด็นปัญหาและแนวทางแก้ไข เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมทางความคิดผ่านมุมมองที่แตกต่างหลากหลายได้อย่างเสรี และความคิดเห็นเหล่านี้ควรได้รับการรวบรวมเพื่อนำขึ้นสู่การพิจารณาโดยผู้มีอำนาจที่เกี่ยวข้อง รวมถึงมีการรายงานผลการพิจารณาออกมาอย่างชัดเจนอีกด้วย สำหรับการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมนี้นอกจากจะส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนแผนการศึกษาแห่งชาติแล้ว ยังเป็นการส่งเสริมระบอบประชาธิปไตยให้มีความเข้มแข็งมากยิ่งขึ้น

๓. เน้นการสื่อสารเพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา เพราะการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมเป็นแนวคิดที่ให้ความสำคัญต่อการแก้ปัญหาร่วมกันจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วน ดังนั้นจึงต้องใช้วิธีการสื่อสารกระตุ้นให้ทุกฝ่ายได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและมุมมองที่แตกต่างกันต่อประเด็นปัญหาต่างๆ ซึ่งจะก่อให้เกิดแนวทางการแก้ปัญหาย่างสร้างสรรค์และความร่วมมือร่วมใจกันรับผิดชอบตามบทบาทหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และนอกจากจะสร้างโอกาสด้านการสื่อสารให้เกิดขึ้นยังต้องให้ความสำคัญต่อความคิดเห็นจากทุกฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้องอย่างเท่าเทียมกันอีกด้วย

๔. การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมต้องไม่ละเลยความสำคัญของบริบทด้านวัฒนธรรมพื้นฐานในการดำรงชีวิตอันได้แก่ คติความเชื่อ ขนบธรรมเนียมประเพณี และคุณธรรมจริยธรรม กล่าวคือ การกำหนดนโยบายภาคปฏิบัติ ตลอดจนการตัดสินใจในประเด็นต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับบุคคลจะต้องคำนึงถึงปัจจัยด้านวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตแต่ละพื้นที่มาประกอบการพิจารณาเป็นประการสำคัญ เพราะสิ่งเหล่านี้เป็นพื้นฐานความคิดความเชื่อของบุคคลทั้งหลาย ถ้าหากละเลยหรือไม่ให้ความสำคัญย่อมส่งผลให้การสื่อสารระหว่างกันเกิดความขัดแย้งหรือขัดใจจนผู้ปฏิบัติงานขาดความศรัทธาต่อระบบการบริหารงานได้ เช่น คนไทยให้ความสำคัญต่อความกตัญญู แต่ในกระบวนการพิจารณาข้อหาย่ำโรงเรียนของข้าราชการครูเพื่อดูแลบุคลากรที่เจ็บป่วยกลับมีหลายปัจจัยที่จะต้องคำนึงถึง ทำให้ครูจำนวนมากมีทัศนคติไม่ดีต่อกรณีการโยกย้ายว่าเป็นเรื่องของเส้นสายหรือต้องมีการติดสินบนมาเกี่ยวข้อง ดังนั้น จึงควรมีช่องทางการสื่อสารที่เปิดรับฟังปัญหาของผู้ปฏิบัติงานให้มากขึ้นเพื่อหาหนทางบรรเทาความเดือดร้อน ตลอดจนเพื่อ การสร้างความเข้าใจที่ถูกต้อง

โดยสรุป การขับเคลื่อนแผนการศึกษาแห่งชาติให้บรรลุเป้าหมายต้องอาศัยการมีส่วนร่วมจากภาคีพัฒนาทุกภาคส่วนจึงควรเปิดโอกาสด้านการสื่อสารและสร้างช่องทางการสื่อสารที่ผู้ปฏิบัติงานทุกภาคส่วนสามารถเข้าถึงและใช้เป็นสื่อกลางในการร่วมเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาต่างๆ อย่างสร้างสรรค์ ซึ่งการนำแนวคิดการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมและหลักอภิปรายธรรมมาใช้ในลักษณะนี้ นอกจากจะสามารถกระตุ้นบทบาทของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต่อการขับเคลื่อนแผนการศึกษาแห่งชาติได้ ยังสามารถส่งเสริมระบอบประชาธิปไตยให้เข้มแข็งมากขึ้นอีกด้วย

บรรณานุกรม

- กาญจนา แก้วเทพ, กิตติ กันภัย และปาริชาติ สถาปิตานนท์. (2543). มองสื่อใหม่ มองสังคมใหม่. กรุงเทพฯ: เอ็ดดิสัน เพลส โปรดักส์
- นงนุช ศิริโรจน์. (๒๕๔๓). การสื่อสารมวลชนเบื้องต้น MC110. กรุงเทพมหานคร: รามคำแหง
- ประชาชาติธุรกิจ. (๒๕๕๙). ส่งการเรียนรู้ "ต่างประเทศ" ย้อนมองปฏิรูปการศึกษาไทย. จาก: https://www.prachachat.net/news_detail.php?newsid=1458792365
- พระครูปัญญาสุธรรมนิเทศก์. (มปป). อภิปรายธรรม ๗. จาก: <http://www.songsurin.org/2017-06-14-04-22-58/6-2017-08-09-05-48-05>
- ศักดิ์ชัย ภูเจริญ. (มปป). แผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 1 (พ.ศ.2475) ถึงปัจจุบัน. จาก: [http://www.kruinter.com/file/45520160119151237-\[kruinter.com\].pdf](http://www.kruinter.com/file/45520160119151237-[kruinter.com].pdf)
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (มปป). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๗๙. จาก: <http://backoffice.onec.go.th/uploaded/Outstand/2017-EdPlan60-79.pdf>
- เสนอ อัครมณฑา. (๒๕๕๗). รูปแบบการบริหารจัดการตามหลักอภิปรายธรรมขององค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาจุฬาลงกรราชวิทยาลัย
- Paolo Mefalopulos. (2003) Theory and Practice of Participatory Communication: The case of the FAO Project 'Communication for Development in Southern Africa'. Texas: The University of Texas at Austin
- Servaes, J., Jacobson, T.A., and White, S.A. (1996) Participatory Communication for Social Change. California: sage
- Thomus Tufte, and Paolo Mefalopulos. (2009) Participatory Communication A Pratical Guide. Washington DC: The World Bank